

BAKA ISTVÁN

(Szekszárd, 1948. júl. 25. - Szeged, 1995. szept. 20.)

A költői képalkotás és a szerepjáték-költészet egyik legjelentősebb megújítója, író, műfordító, szerkesztő.

1966-ban érettségizett a szekszárdi Garay János Gimnáziumban, majd 1972-ben a JATE magyar-orosz szakán kapott tanári oklevelet.

Első verseit Ilia Mihály jelentette meg a Tiszatájban 1969-ben.

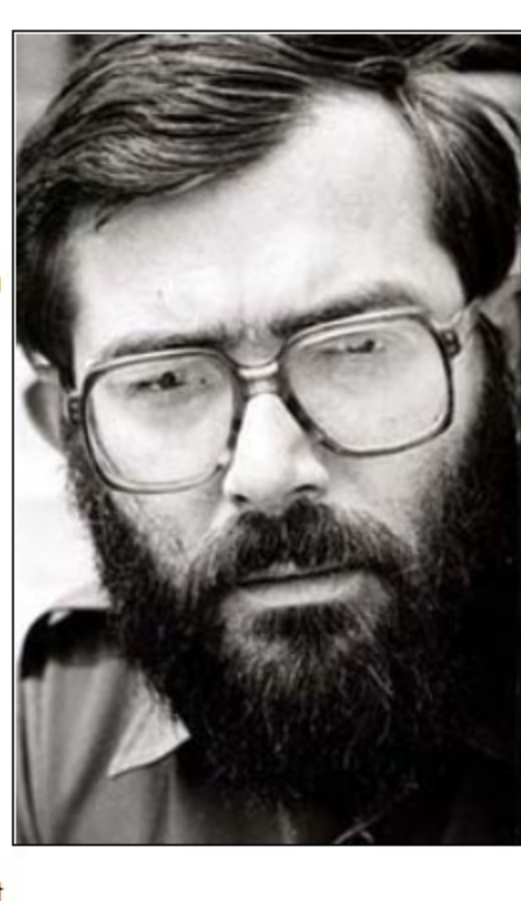
Utolsó egyetemi tanévét Leningrádban töltötte, ahol egész alkotói pályáját meghatározó élményeket szerzett. Életreszóló barátságot kötött a periférián tengődő, de lázas szellemi életet élő intelligencia néhány képviselőjével, akik beavatták a szamizdat irodalom olvasásának misztériumába. Itt fedezte fel Mandelstamot, Szosznorát, Brodskijt, és itt döbönt rá Magyarország provincia-mivoltára. Ennek hatására kezdte magát nemzeti elkötelezettségű költőnek vallani.

Két esztendőnyi szekszárdi tanári munka után, 1974-ben került vissza Szegedre, ahol a Kincskereső munkatársa, majd főszerkesztő-helyettese lett. Szerkesztőségi szobájában, Szeged egyik fontos szellemi műhelyében, a magyarországi és a határon túli kultúra sok-sok jelentős személyisége megfordult.

Költészetére legnagyobb hatást műfordító munkája mellett a komolyzene gyakorolta. Zenei élményből született - saját megfogalmazása szerint - verseinek szónátaformája is.

»...Baka István a mindenkori magyar költészet legjelentősebbjei közt találta meg a maga helyét. [...] Ahogyan Dsida Jenő Sírfeliratának, vagy Kosztolányi Halotti beszédének sorait immáron soha nem lehet másképpen mondani, s titkukat egyetlen elemzés sem tudja felfejteni, úgy Baka István sorai is örök érvényességgel őrződnek meg a magyar költészetben: "jó volna lenni még talán de/ mit is tegyek ha nem lehet/ a szótáradba írj be s néha /lapozz föl engem és leszek" [...] Az irodalomtörténet [...] Bakát szegedi költőként fogja számon tartani, Juhász Gyula óta a legjelentősebb szegedi költőként... fizikai élete nagyjából ehhez a városhoz kötődött, igaz, néha visszatért Szekszárdra, szülei házába, s mindig vágyott egy régi Szekszárdra emlékeztető kisvárosba, szellemi élete azonban az elvont költészet jegyében telt." « /Füzi László: A költő titkai/.

Munkásságát több díjjal és kitüntetéssel ismerték el. A legfontosabbak: Clevelandi József Attila-díj, Graves-, József Attila-, Weöres Sándor- Tiszatáj- és Babits-díj, Déry-jutalom, Pro Urbe-díj Szekszárd, Szegedért Emlékérem. A Sztjepan Pehotnij testamentuma című kötete 1994-ben az Év Könyve lett.

HALOTTAK NAPJA

Egy kisfiú siet a parkon át,
az esti szélben hintalánc vacog,
zörög a megfakult viharkabát,
az égen borbélytányér-hold inog.

Az emlékmű talapzatán, akár
angyalszárnyakból hullatott pihék,
mécsek remegnek, szürke és sivár
a kő, a park, s páncélozott az ég.

Mint oszlopról lehorgadó plakát,
nyirkos, csirizszagú a félelem,
s megyek, megyek az őszi parkon át,
zsebemben gesztenyék, nyolcévesen.

DE PROFUNDIS

Kényszerzubbony volt már az anyaméh is
s járkálok bár látszólag szabadon
a Mindenség csak túlméretezett
bolondokházi kórterem tudom

döngettem hát a falakat hiába
a mélységből kiálték ám az Isten
csak a lélek légszomja és e szomjon
s más kórtermeken kívül semmi sincsen

átkopogok s ha néha jó erőtlenn
morzén a válasz meg sem érthetem
ember vagy angyal küldi-e s fogolytárs
vagy láthatatlan rabtartóm

ó nappalok fehér kendői számat
ki tömte be tivéletek nehogy
kiüvöltsem hogy már a semmi sincsen
s még ez a semmi is fogy egyre fogy

ÜZENET ÚJ-HULIGÁNIÁBÓL

Határ Győzőnek

Itt minden egy hetes a forradalmak
és a szerelmek is eldobható
papírszembkendő ez az ország
beléfújják szerencsésebb hatalmak
a finnyás Európa minden mocskát
s lucskok az is mi még eladható

egy hétre szól minden s garancia
sincs hernyóalp tiporja el
vagy hernyó rágja meg s belépetézik
és bábjából a pillangó kikel
s kitárva tarka szárnyát szállnia
ideje is jut legalább egy hétig

egy hét a hitre ám hívót ki látott
áldjon vagy verjen itt a sors keze
mint valutázó szerb vagy cigányé
valódiak közt pénzförmára vágott
újságpapírral van az is tele
s csak azt nem vágja át ki jól figyel

országnak ország még hazának árnyék
itt rég nem halni itt túlélni kell

IZOLDA LEVELE

Nem mehetek ma Trisztán nem lehet
Most lázasodott be a kisfiam
Fiunk hisz szinte biztosan tied
Ne sírna úgy rohannék boldogan

Holnap se jó az Marke napja rég
Ilyenkor fürdik kölnit szór magára
Ha e napon se hálnék véle még
Igazolást találna gyanujára

Holnaputánra a burgund követ
Jelentkezett be megsúgták királya
Küld nékem egy csodás rubinkövet
Ügyelnem kell a diplomáciára

Három nap múlva akkor lesz a bál
Eljönnek mind a kornwalli urak
Sok puccos dáma s undorodva bár
Fogadnom kell a hódolatukat

Nem mehetek foglalt minden napom
De hidd el nékem is sajog sebed
Futok hozzád amint lesz alkalom
És akkor akkor meghalok veled

PHILOKTÉTÉSZ

Akár a leprás akiről lerothadt
minden vonása már s csupán kolompja
tudatja véle is hogy létezik még
s figyelmezteti a szembejövöket
hogy térjenek ki útjából olyan
e vers a verséjeiről lefoszlott
a rím s csupán a jambusok kolompját
kongatja még tudatva merre jár
hullatva húsát bomló szavait hogy
kitérhessen előle az idő

folytassam-e Philoktétész sebéről
beszéljek mellyel megfertőzte Lémnosz
alkonyait s Olümposzig bűdöslött
ő volt a herosz mégis aki Páriszt
megölve jóval leverte Tróját
a büzlő seb s erőszak mítosza
Philoktétésztől származik azóta
pirosanak legyilkolt istenek
a Sarkcsillagra vaskampóra tűzve
azóta mézsárszék a menny s a nyíllal
átszegezett időből vér csorog

akár a leprás akiről lerothadt
minden vonása rímefosztva úgy
kongatja még a jambusok kolompját
e vers batyuja terhét az idő
kútjába dobva megfertőzi az
élő vizet a szomjazó reményesség
riadva horkan hőköl vissza töle

folytassam-e Philoktétész sebetől
bűzlik minden dicsőség minden íjhúrt
leprától eltorzult vigyor feszít meg
és Párisz minden percben földre rogy
porrá ég Trója és a szörnyű sebből
mint anyaméhből kihásított mítosz
már csecsemőként elragadja az
íjat s halálra sebzti az időt

PÜGMALIÓN

Tündének

1

Lépj ki a kőből! Fogynak napjaim,
Már nem tudok nagyon sokáig várni.
Légy a gyönyör, de légy akár a kín, -
Légy, Galateia, bárki és akármil!

Hány csigamászta hajnal nyers szaga,
Hány bódító, már fonnyadt, nyári róza,
Hány vad szüret cefréje, mustja a
Parfümöd, s hány tél zúzmarája, hója.

És mindegy már, hogy én faragtalak,
Vagy engem formáztott fehér kezed,
Te kőből, én agyagból - hús leszek

S leszel. Csak kölcsön kaptuk e világot,
Nem lényeges hát: én álmodtalak,
Vagy egykor engem álmodott meg álmod,

2

Hogy befogadj, s én öledbe hatolva,
Megértsem végre, hogy a végtelen
Hogy férhet el ily forró, szűk helyen,
S hogy csak a van a létünk, nem a volna,

S bár a valódi megdőlhét, - soha
Szép kebleid iker-Olümposza...
Óh, Galatheia, alkoss újra engem!
Márványerekként átszínezzé testem

Véred, s imádj, akár nimfái Pánt!
Vagy nyalogass el, mint a marcipánt,
Olvasszon kéjesen magába lényed:

Zsémbe-szerelmes-édes-árva éned;
Magam fölé álltetlek megalázva, -
Csak néha szállt velem alá a lázba,

3

Mely megteremtett akkor téged is!
Szerelmem húsa és márványa is
Te vagy, kiért agyagként omlának,
Lennék korok szemétdombján cserépb,

Lerágott csont, mit Krónosz eldobott,
Szilaj faun családott fallosza,
Mely nimfaölbe nem jutott soha;
Te mégis olykor megvigasztalod.

S oly mindegy lenne, hogy ki kit teremtett,
Legszívesebben rád hagynám: te voltál.
Ki volt előbb - az áldozó? az oltár?-,

Kit érdekel? Fogadd lángját tüzemnek!
Hidd el, szívem kevéssel is beéri:
S nincs vágya más - csak égni, égni, égni.